گاموء جا گفتا

عبدالمالک

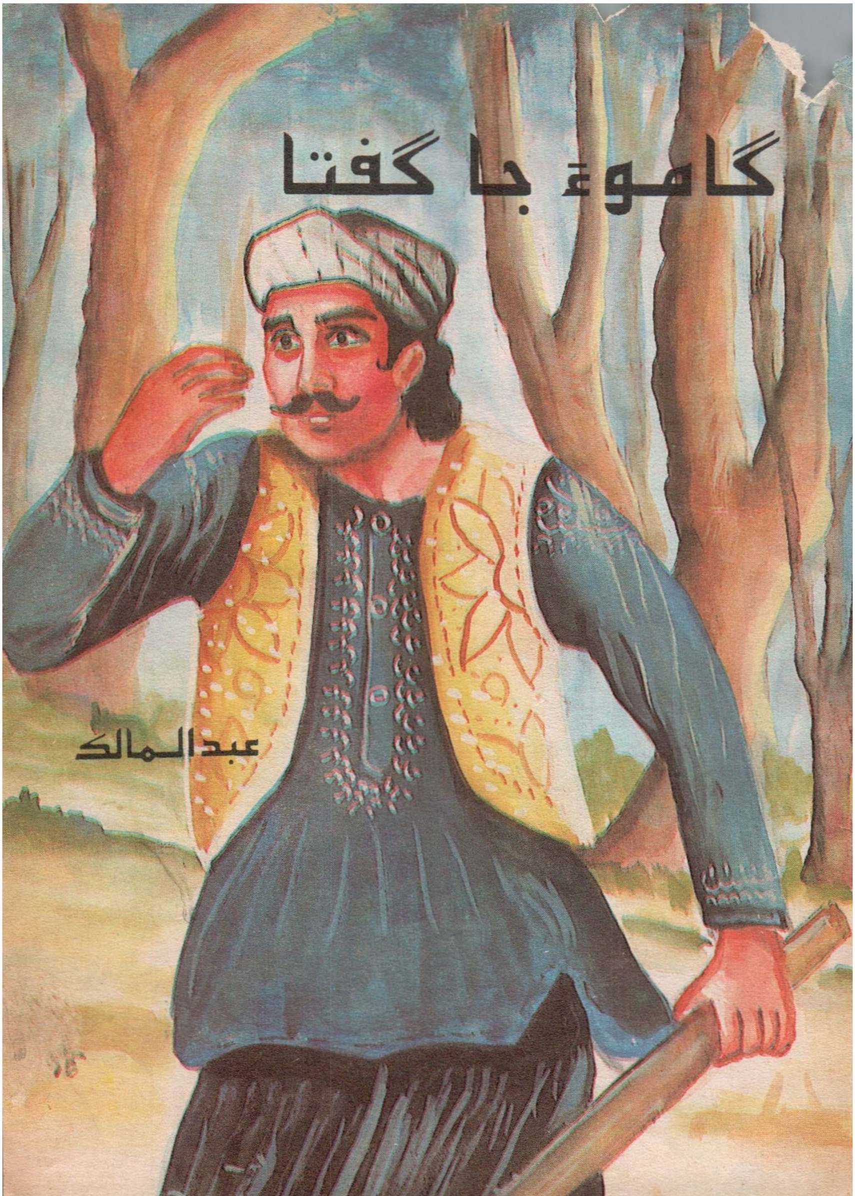

گامــوءَ جا گفتا

عبدالـمالڪ ميـمڻ

مـهراڻ اڪيـڊمـي

حق ۽ واسطا محفوظ

ڇپائيندڙ : قمر ميمڻ
نگراني : خالد سيف الله ڀٽي
ڊزائينر : عبدالرشيد هڪڙو
ڇاپو : پهريون سيپٽمبر ١٩٩٥ع
تعداد : ٣٠٠٠ ٽي هزار
قيمت : ٣ رپيا

پاران ايم ايچ پنهور انسٽيٽيوٽ آف سنڌ اسٽڊيز، ڄامشورو.
Digitized by M. H. Panhwar Institute of Sindh Studies, Jamshoro

ملڻ جو هنڌ

سنڌ جا سمورا ڪتاب گهر

بيوقوف

گاموءَ کي هڪڙي ڏينهن سخت بک، لڳي، پر ڪيسي ۾ وٽس ٽڪو به ڪونه هو. هوٽل واري سان چڱي عليڪ سليڪ هئس تنهنڪري ڪيس چيائين پلائي ڪري ٽي اپريل آنا ڏي، هينئر ڏوڪڙ ڪونهن هڪ پن ڏينهن ۾ قرض ڏئي ويندس. هوٽل واري وڏي خوشيءَ سان گاموءَ کي ٽي اپريل آنا ڪدي ڏنا. همراهه ڪائي اوڳرايون ڏيندو هليو ويو.

اوچتو گاموءَ کي ڪنهن ڪم سانگي ٻئي شهر وڃڻو پيو جتي ڪيس پنج ڇهه مهينا گذري ويا. جڏهن موٽي آيو ته آنن جون قرض لاهڻ لاءِ سڌو هوٽل واري وٽ ويو ۽ ڪائنس پڇيائين "ادا تو مون کي جيڪي ٽي اپريل آنا ڪارايا هئا، انهن جي قيمت ٻڌاءِ ته توکي پيسا ڏيان،" هوٽل واري ڪجھ دير تائين حساب ڪري کيس ٻڌايو. گهٽا پئسا ڪونهن بس فقط پنج سؤ رپيا ڏي، "گاموءَ جي اکين اڳيان اونده اچي وئي ۽ دانهن ڪري چوڻ لڳو. "ڇا تو چوين ميان ! ٻليو ته ناهين. ٽن آنن جا پنج سؤ رپيا !" هوٽل واري گاموءَ کي سمجهائيندي چيو، "ادا، تون انهيءَ رقم کي گهڻو ٿو سمجهين ڇا؟ جيڪڏهن اهي ٽي آنا تون نه کائين ها ته انهن مان ٽي ڪڪڙيون ڦٽي نڪرن ها.

ڇهن مهينن ۾ هڪ ڪُڪڙ ڪهت ۾ ڪهت هڪ سو آنا ڏي
ها ۽ تي ڪڪڙيون تي سؤ آنا ڏين ها. وري جيڪڏهن
انهن ٽن سؤ آنن مان ٻچا بہ ڦٽن ها تہ تون پاڻ ٻڌاءِ انهن
جي قيمت ڪيتري ٿئي ها؟" گاموءَ هوٽل واري جي ڳالهہ
مڃڻ کان انڪار ڪيو تہ هوٽل وارو فرياد ڪٽي بادشاهہ
وٽ ويو. ٻئي ڏينهن بادشاهہ گاموءَ کي سڏايو. پر منجهند
تائين گامو ظاهر نہ ٿيو. بادشاهہ کي ڏاڍي ڪاوڙ لڳي ۽ ڪيس ڪهٽ وڏ
ڳالهائڻ لڳو. ايتري ۾ گامو ڀڄهر اگهندو اچي بادشاهہ وٽ سلامي ٿيو.
بادشاهہ جيڪو اڳ ۾ ئي تپيو ويٺو هو، رهڙ ڏئي چيائينس، "اڙي گامو!
تنهنجو مٿو ڦري آهي ڇا؟ هڪ تہ ماڻهن جا پئسا کايو ويٺو آهين،
وري سڏ تي اچين بہ نہ ٿو." گاموءَ هٿ ٻڌي عرض ڪيو، " سائين منهنجا
! مون ڇاٽي واٽي دير ناهي ڪئي، پر حقيقت ۾ مان ڏاڍو مصروف هيس.
ڳالهہ هيءَ هئي تہ منهنجي هڪڙي ٻئي همراهہ سان زمين ۾ ڀائيواري آهي.
سياٽي اسان کي ڪٽڪ جو ٻج پوکڻو آهي، اڄ صبح کان ئي اسان کي ٻئي ٻج
کي باهہ تي پچائي رهيا هئاسي. انهيءَ ڪري اچڻ ۾ دير ٿي وئي."

گاموءَ جي ڳالهہ ٻڌي بادشاهہ کان رڙ نڪري وئي، " اڙي بيوقوف
ڪڏهن باهہ تي پڪل ٻج مان بہ ڪٽڪ ڦٽي آهي؟" "جيئندا قبلا!
جيڪڏهن پڪل ٻج مان ڪٽڪ نہ ٿي ڦٽي سگهي تہ پڪا ابريل آنن مان
چوزا پيدا ٿي سگهندا؟ اوهان پاڻ فيصلو ڪريو تہ بيوقوف ڪير آهي؟"
گاموءَ جو جواب ٻڌي هوٽل وارو ڪنڌ جهڪائي ٻاهر نڪري ويو ۽

گاموءَ کي بادشاهه ڏهه ڪڪڙيون ۽ ڪوڪو آنن جو انعام ڏنو.

عقل جي مار

هڪ ڏينهن هڪڙو غريب ماڻهو گاموءَ وٽ آيو ۽ اچي ايلاز ڪيائين ته گامو خدا جي واسطي منهنجي مدد ڪر. گاموءَ پڇيس، ”غريبن جي مدد ڪرڻ ته گاموءَ جي عادت آهي پر، توکي ڪهڙي ڳالهه ۾ مدد گهرجي.“ همراهه ٻڌايس ” ادا، ڪالهه مان هڪڙي هوٽل جي ٻاهران ٻيٺو هوس ته هوٽل وارو مونکي جهلي قاضيءَ وٽ وٺي ويو ۽ چوڻ لڳو ته تو منهنجي طعامن جي خوشبوءِ سنگهي آهي، تنهنڪري سؤ رپيا ڀري ڏي. اڄ قاضي منهنجي خلاف فيصلو ٻڌائيندو. تنهنڪري تون مون سان گڏجي قاضيءَ وٽ هل.“ گامو انهيءَ غريب سان گڏجي قاضيءَ جي عدالت ۾ آيو. قاضيءَ هڪدم فيصلو ڏنو ته هي ماڻهو هوٽل واري کي هڪ سؤ رپيا ڀري ڏي. گاموءَ ادب سان قاضيءَ کي عرض ڪيو! ”سائين مان هن جو وڏو ڀاءُ آهيان، هي ويچارو غريب آهي تنهنڪري هوٽل واري

کي پئسا مان ڏيندس." اهو چئي گامو کيسي مان
هڪڙي ڳوٿري ڪڍي، هوٽل واري جي ڪن جي
ويجهو ڪري ڇمڪائيندي ڪائنس پڇيو، " ادا توکي
پئسن جو ڇمڪو ٻڌجي پيو؟" هن چيو. " هائو، مان
پئسن جو ڇمڪو ٻڌان پيو."

"تہ قاضيءَ صاحب فيصلو ٿي ويو. ڪالهہ منهنجي
ياءُ هن جي طعامن جي خوشبوءِ سنگهي ۽ اڄ هن
منهنجي پئسن جو ڇمڪو ٻڌو. حساب برابر ٿي
ويو." قاضيءَ ۽ هوٽل واري کي عقل جي مار ڏئي گامو
غريب ماڻهوءَ کي ٻانهن کان جهلي ٻاهر نڪري ايو.

طاقت

هڪڙو پهلوان گاموءَ کي گڏيو ۽ چوڻ لڳس، "گامو! تون عقلمند آهين ۽ مان طاقتور. اسان ٻئي دوست ٿي پئون ته ڪيڏو نه چڱو؟"

گاموءَ پهلوان کي هيٺ مٿي ڏسندي چيو، "اهو ته ٻڌاءِ ته توکي ڪيتري طاقت آهي."

"مان پنج مڻ وزني پٿر کڻي هن پٽ جي ٻئي پاسي اڇلائي سگهان ٿو." پهلوان اڪڙجندي ٻڌايو. "گهڻي ٻٽاڪ نه هڻ. اڳ ۾ مان تنهنجي طاقت آزمائيندس." گاموءَ هڪڙو ريشمي رومال پهلوان کي ڏيندي چيو، "هن جو وزن آنو کن مس آهي، تون هن کي ته پٽ جي هن پر اڇلائي ڏيکار." پهلوان سٺ ڏيندي رومال ورتو ۽ چوڻ لڳو، "هي ٻه ڪا آزمائش آهي." پهلوان جيئن ئي زور سان رومال مٿي اڇلايو، ته اهو هوا ۾ ڪلي ويو

۾ موتي اچي سندس ٻوٽ تي پيو. گامو مٺس ڪلڻ لڳو، ”هاٺي منهنجي طاقت ٻه ڏس، مان هن رومال سان گڏ هڪڙو پٿر به پت جي ٻئي پاسي اڇلائي سگهان ٿو.“ اهو چئي هن هڪڙو بيدي جيترو پٿر ڪٽي رومال ۾ ويڙهي، پت جي ٻئي پاسي اڇلائيندي چيس: ”هاٺي ٻڌاءِ، ڪنهن وٽ وڌيڪ طاقت آهي.“ پهلوان پشيمان ٿي روانو ٿي ويو.

ٻہ ڏينهن اڳ

هڪڙي ڏينهن پوڳن ڪندي گاموءَ وزير کي چيو تہ هو سپاٽي مري ويندو. قدرت خدا جي اهڙي ٿي جو وزير سچ پچ ٻئي ڏينهن مري ويو. اها خبر جڏهن بادشاهہ وٽ پهتي تہ هن گاموءَ کي درٻار ۾ حاضر ٿيڻ جو حڪم ڏنو. گامو آيو تہ بادشاهہ چڙٻ ڏيندي چيس، ”گامو! تنهنجي بد دعا سان وزير مري ويو. خبر اٿئي تہ توکي انهيءَ جي ڪهڙي سزا ملندي؟“ گاموءَ چيو، ” قبلا. جيئن تہ توهان چئو ٿا تہ وزير منهنجي بد دعا سبب مئو آهي تہ پوءِ اوهان جيڪا بہ سزا ڏيندا مان اکين تي رکندس. “بادشاهہ چيو، ” ٺيڪ آ ! جيڪڏهن توکي اها خبر هئي تہ وزير سپاٽي مرندو تہ پوءِ توکي هيءَ بہ خبر هوندي تہ تون ڪڏهن مرندين؟ جلدي ٻڌاءِ. جيڪڏهن صحيح نہ ٻڌائي سگهين تہ اڄ ئي دوزخ ڏانهن اماڻيو ويندين. “ گاموءَ

ادب سان هٿ ٻڌي عرض ڪيو، ”سائين قبلا ! هامون ڪي خبر آهي. مان توهان ڪان پورا ٻه ڏينهن اڳ ۾ مرندس.“ اهو ٻڌي بادشاهه ڪي اچي پنهنجي سر جي لڳي. هاڻي جيئن ته بادشاهه پاڻ جلدي مرڻ نٿي گهريو تنهنڪري گاموءَ کي آزاد ڪري ڇڏيائين.

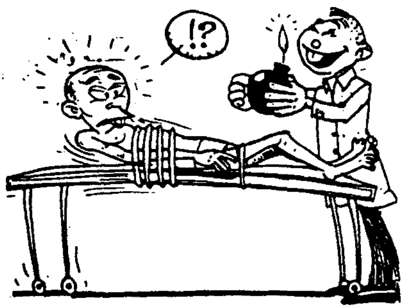

آسمان جا تارا

گاموءَ کي سزا ڏيڻ لاءِ بادشاھہ بھانو پئي ڳولھيو ھڪڙي ڏينھن گاموءَ کي سڏائي سوال پڇيائينس تہ آسمان ۾ ڪل ڪيترا تارا آھن؟ گاموءَ ھڪدم وراڻيو. ” جيترا بادشاھہ سلامت جي ڏاڙھيءَ ۾ وار آھن، اوترا آسمان ۾ تارا آھن.“ سڄي دربار ماٺ ٿي وئي ۽ ھر ڪنھن کي پڪ ٿيڻ لڳي تہ اجھو ٿو گامو ڦاسيءَ چڙھي. بادشاھہ ڪاوڙ ۾ پڇيس تہ ڀلا ٻڌاءِ منھنجي ڏاڙھيءَ ۾ ڪھڻا وار آھن. “ گامو جھٽ گھڙي چپ ڪري ويٺو رھيو ۽ آخر چوڻ لڳو، ”جيئندا قبلا ! اوھان جي ڏاڙھيءَ ۾ ايترا وار آھن جيترا منھنجي گڏھہ جي پڇ جا وار آھن. “ بادشاھہ ڪاوڙ ۾ ڳاڙھو ٿي چوڻ لڳو، ”احمق توکي خبر آھي تہ تون بادشاھہ جي آڏو ويٺو آھين. پوءِ بہ ڪوڙ ٿو ڳالھائين. “ گاموءَ عرض

ڪيو، ” قبلا سائين! مون ناچيز کي چڱيءَ طرح احساس آهي ته مان بادشاه سلامت سان پيو ڳالهايان. انهيءَ ڪري ئي ته صحيح جواب ڏئي رهيو آهيان. اوهان کي پڪ ڪرڻي هجي ته منشيءَ کي حڪم ڏيو ته هو منهنجي ڳڌه جا وار ۽ اوهان جي ڏاڙهيءَ جا وار ڳڻي وٺي. جواب غلط ثابت ٿئي ته جيڪا مون کي سزا ڏيندؤ سا قبوليندس.“

بادشاه کي ڳاموءَ جي هن جواب ڏاڍو خوش ڪيو.

زمين جو مرڪز

بادشاهہ پاڻ ڪي وڏو داناءُ سمجهندو هو ۽ پنهنجي دانائيءَ جو رعب ڄمائڻ لاءِ سدائين ماڻهن ڪان پيو قسمين قسمين سوال پڇندو هو. هڪڙي ڀيري هن سڄي ملڪ مان هڪ هزار علم وارن کي گهرائي سوال پڇيو تہ زمين جو مرڪز ڪٿي آهي؟ ڪنهن بہ ماڻهوءَ کي جواب نہ پئي آيو. اهو ڏسي بادشاهہ ڏاڍو گهمرايو تہ جيڪو بہ بادشاهہ جي هن سوال جو جواب صحيح ٻڌائيندو تنهنکي هڪ لک رپيا انعام ملندو.

گاموءَ جڏهن ٻڌو تہ پنهنجي گڏهہ سميت سڌو بادشاهہ جي دربار ۾ پهتو. بادشاهہ گاموءَ کي گڏهہ سوڌو ڏسي ڪاوڙجي پيو. پر گاموءَ عرض ڪيو تہ سائين اوهان جي سوال جو جواب ڏيڻ لاءِ هن گڏهہ جو هجڻ ضروري آهي. بادشاهہ چيس تہ چڱو ٻڌاءِ،

زمين جو مرڪز ڪٿي آهي؟ گاموءَ وراڻيو، ”سائين هي تمام سولو سوال آهي. زمين جو مرڪز منهنجي گڏهه جي اڳين ڄنگهن جي وچ تي آهي.“

بادشاهه رڙ ڪندي چيو، ”بڪواس بند ڪر. تون منهنجي بي عزتي پيو ڪرين.“ گاموءَ هٿ ٻڌي عرض ڪيو، ”قبلا ! مان سچ پيو چوان، توهان ڪي پڪ نه ٿي پوي ته ڪٿي ماپي ڏسو.“ اهو ٻڌي بادشاهه هڪو ٻڪو ٿي ويو.

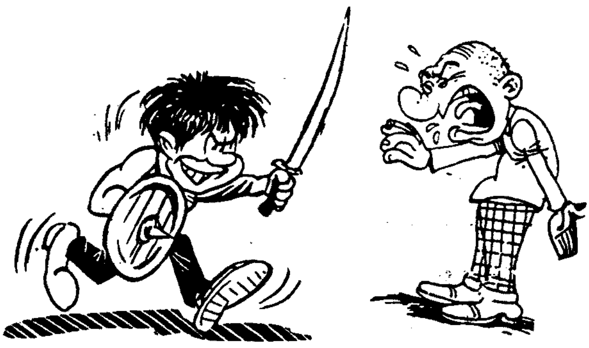

ٽي ڳالهيون

گامو هڪ دفعي مزدوري ڪرڻ لاءِ مزدورن جي اڏي تي اچي ويٺو. ٿوري دير کان پوءِ هڪڙو همراهه آيو ۽ اچي چوڻ لڳس، ”مون وٽ هڪ چينيءَ جي پيالن جي ڳوڻ آهي، اها ڪٽي منهنجي دڪان تائين پهچاءِ ته توکي ٽي راز جون ڳالهيون ٻڌائيندس.“ گاموءَ سوچيو ته پئسا ته روز ڪمائي سگهجن ٿا پر ٻيلي راز جون ڳالهيون ورلي لينديون، تنهنڪري همراهه سان گڏجي هليو. ڳوڻ مٿي تي کڻي ڪجھ پنڌ هليا ته گاموءَ چيس، ”ادا، پهرين راز جون ڳالهيون ٻڌائيندو هل.“ همراهه وراڻيس، هڪڙي ڳالهه هيءَ آهي ته جيڪڏهن ڪوئي توکي چوي ته ماني کائڻ جي بدران بک ڪڍڻ چڱو آهي ته انهيءَ جي چوڻ تي اعتبار نه ڪر.“ ٿورو اڳي هليا ته گاموءَ وري چيس ته ادا ٻي

کهڙي ڳالهہ آهي. همراهہ چوڻ لڳس، ” ٻي راز جي ڳالهہ هي آهي تہ جيڪڏهن ڪوئي توکي چوي تہ گهوڙي تي سوار ٿيڻ بدران پيادل پنڌ ڪرڻ ڀلو آهي تہ انهيءَ جي چوڻ تي اعتبار نہ ڪر.“ گاموءَ چيو واهہ واهہ اها تہ وڏي راز جي ڳالهہ آهي، “ ڀلا ٽين ڳالهہ“ !
” ها ٽين ڳالهہ اها تہ جيڪڏهن ڪوئي توکي چوي تہ توکان وڌيڪ بہ ڪو ٻيو بيوقوف مزدور دنيا ۾ موجود آهي تہ انهيءَ جي ڳالهہ تي اعتبار نہ ڪر.“ اهو ٻڌي گامو ماٺ ٿي ويو. جڏهن همراهہ جو دڪان ويجهو آيو تہ گامو پيالن جي ڳوڻ کي زور سان هيٺ اڇلائي، دڪاندار کي چوڻ لڳو ” پائو چوٿين تہ هن ڳوڻ ۾ هڪ بہ پيالو صحيح سلامت آهي تہ انهيءَ جي ڳالهہ تي بہ اعتبار نہ ڪر.“

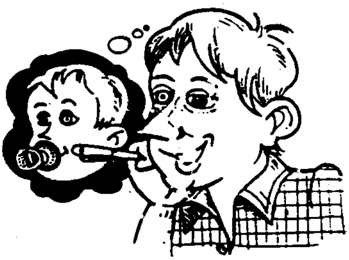

ڪنهن ٻه ڏينهن

ڳاموءَ شهر ۾ رنگريزيءَ جو دڪان کوليو ۽ ماڻهن جا ڪپڙا رنگڻ لڳو. ماڻهون سندس ڪاريگريءَ جي واکاڻ ڪرڻ لڳا. انهيءَ تي هڪڙي همراهه کي اچي ساڙ لڳو تنهنڪري ڳاموءَ کي چيڙائڻ لاءِ هڪ اڇو صافو کڻي ڳاموءَ جي دڪان تي آيو ۽ چيائينس ته "ڳامو مون تنهن جي ڪاريگريءَ جي ساراهه ٻڌي آهي، هي صافو ته رنگي ڏي، ڏسان ته تو وٽ ڪيترو هنر آهي." ڳاموءَ همراهه کان صافو وٺندي پڇيو ته "ادا توکي ڪهڙو رنگ پسند آهي ته مان اهو رنگ ڪري ڏيان." همراهه وراڻيو، "نيرو، پيلو، ڪارو، ڳاڙهو، سائو، ترنجي، واڱڻائي ۽ نارنگي رنگ کي ڇڏي باقي ٻيو جيڪو توکي رنگ وڻي اهو ڪجانءِ." "نيڪ آهي، مان تمام ڀلو رنگ ڪري ڏيندس." ڳاموءَ چيو. همراهه پڇيس "ڀلا صافو ڪهڙي ڏينهن کڻڻ اچان؟" ڳاموءَ کنڌ مهٽيندي وراڻي ڏنس، "ادا، سومر، اڱارو، اربع، خميس، جمع، ڇنڇر ۽ آچر کي ڇڏي ڪنهن ٻه ڏينهن کڻي وڃ."

چبرو

گاموءَ دوستن سان پناڪ هنئي تہ مان پکين جون ٻوليون سمجهندو آهيان. تيندي تيندي ڳالهہ وڃي بادشاهہ جي ڪن پئي. هڪ ڀيري بادشاهہ شڪار تي نڪتو تہ گامو بہ ساڻ هيس. جهنگ ۾ اوچتو بادشاهہ کي چبري جو آواز ٻڌڻ ۾ آيو تہ گاموءَ کان سوال پڇيائين، "گامو ٻڌو اٿم تہ تون پکين جون ٻوليون سمجهندو آهين. ڀلا ٻڌاءِ تہ هي چبرو ڇا پيو چوي؟" گاموبادشاهہ جو اوچتو سوال ٻڌي چڪرائجي ويو پر پاڻ سنڀاليندي چوڻ لڳو، "جيئندا قبلا! اهو چبرو چوي پيو تہ جيڪڏهن بادشاهہ سلامت پنهنجي رعيت مٿان ڏاڍ ۽ ظلم ڪندو رهندو تہ سگهوئي سندس تخت اونڌو ٿي ويندو."

بهشت يا دوزخ

هڪ ڏينهن بادشاهه ۽ گامو ڪل ٻوڳ ڪري رهيا هئا. بادشاهه پڇيس، ”ڏي خبر گامو! مان مرڻ کانپوءِ بهشت ۾ ويندس يا دوزخ ۾؟“ گاموءَ هڪدم وراڻيو، ”سائينءَ جن پڪ سان دوزخ ۾ ويندا. اها ته مونکي اڳ ۾ ئي خبر آهي.“

اهو ٻڌي بادشاهه جو منهن ٽامڻي هٽي ويو ۽ گاموءَ کي گهٽ وڌ ڳالهائڻ لڳو. گاموءَ عرض ڪيو، ”قبلا سائين! ناراض نه ٿيو، منهنجي پوري ڳالهه ته ٻڌو. عرض هي آهي ته اوهان جيئن ته ڪيترائي نيڪ ۽ بي ڏوهي ماڻهو قتل ڪرايا آهن، سڄو بهشت ته انهن سان ئي ڀريو پيو هوندو، اوهان کي اتي جاءِ ملڻ مشڪل آهي، تنهنڪري اوهان دوزخ ۾ ويندا.“

اجايل ڪوٽ

گامو ڪنهن دوست جي شاديءَ تي دعوت ڪائي رهيو هو تہ سندس نظر پرسان ويٺل ماڻهوءَ تي پئي جيڪو پنهنجي ڪوٽ جي کيسن ۾ ماني ۽ چانور لڪائي رهيو هو. گاموءَ هڪدم گلاس پاڻيءَ جو ڀري انهيءَ همراهہ جي کيسي ۾ پيئڻ (اوتڻ) لڳو. اهو ڏسي همراهہ گاموءَ تي ڪاوڙجي پيو ۽ چوڻ لڳس، "گامو چريو تہ ڪونہ ٿيو آهين. هي ڇا پيو ڪرين." گامو همراهہ کي وراڻيو، "ادا مان چريو ڪونہ ٿيو آهيان. ڳالهہ هيءَ آهي تہ تنهنجي ڪوٽ تمام گهڻي ماني کاڌي آهي ۽ کيس اڃ لڳي آهي تنهنڪري مان کيس پاڻي پيو پياريان." گاموءَ جو جواب ٻڌي مهمانن ۾ ٽهڪڙا پئجي ويا ۽ همراهہ هڪو ٻڪو ٿي اٿي هليو ويو.

ولي عهد

راڻي خير سان اميدن سان هئي. بادشاهہ ڳاموءَ کي چيو، ”ڳاموءَ ڇا تو سمجهين، مون کي پٽ ڄمندو يا ڌيءَ.“ ڳاموءَ چيو، ”پڪ سان ڌيءَ ڄمندي“ ”چڱو ڀلا اهو ٻڌاءِ تہ پٽ بهتر آهي يا ڌيءَ.“ ”ٻئي چڱا آهن. ڇوڪرو هجي يا ڇوڪري ٻئي انسان آهن.“ ڳاموءَ وراڻيو. بادشاهہ چوڻ لڳس، ”ڳامو ڀيلي ڏاهو ٿيءُ، ڌيءَ منهنجي ڪهڙي منهنجي ڪم ايندي، جيڪڏهن پٽ ڄمندو تہ گهٽ ۾ گهٽ ولي عهد تہ ٿيندو.“ اهو ٻڌي ڳامو چوڻ لڳو، ”قبلا سائين! اوهان انهيءَ ڳالهہ جي ڳڻتي ڇو ٿا ڪريو. منهن جي خيال ۾ تہ چڱو ايئن آهي تہ اوهان کان پوءِ ڪجهہ ڏينهن تخت خالي رهي تہ جيئن ويچاري رعيت کي سک جو ساهہ کڻڻ جي مهلت ملي.

گڏهن جو بادشاهہ

بادشاهہ کي دل ۾ خيال آيو تہ اج ڀريءَ ڪچهريءَ ۾ گاموءَ کي بي عزت ڪجي. اهو سوچي اعلان ڪرايائين تہ اج کان وٺي گاموءَ کي سڄي ملڪ جي گڏهن جو بادشاهہ مقرر ڪيو ٿو وڃي. سڀني کي هن ڳالهہ جي خبر هجي." اعلان ٻڌي سڄي دربار ۾ ٺهڪڙو پئجي ويو، گامو اٿيو ۽ اڳتي وڌي وڏي ادب سان بادشاهہ آڏو ڪيئي ڀيرا جهڪيو ۽ بادشاهہ جا ٿورا مڃيائين. پوءِ آڪڙجي ٻانهون لوڏيندو سڌو اچي بادشاهہ جي تخت تي چڙهي وينو. بادشاهہ جڪ ڪائيندي چيس، "هيءَ ڪهڙي بدتميزي آهي؟"

گامون چوڻ لڳو، "خبردار! اج کان وٺي مان بادشاهہ آهيان. ڪنهن بہ گڏهہ کي ڏينچون ڏينچون ڪرڻ جي اجازت ناهي. سڀني کي گڏهن جي بادشاهہ

گاموءَ جو چيو مڃِٺو پوندو.”

صوبيدار ۽ ڪتو

هڪ دفعي صوبيدار گاموءَ کي حڪم ڏنو تہ اهڙو خون خوار ڪتو هٿ ڪري اچي جيڪو ماڻهن کي ڏاڙهيندو ۽ مٿن حملو ڪندڙ هجي. ڪجهہ ڏينهن کان پوءِ گاموءَ اهڙو ڪتو آندو جيڪو پڇ لٽڪائي ڪنڌ جهڪايو وينو هوندو هو ۽ ڪنهن ڏارئي ماڻهوءَ کي ڏسي بہ ڪونہ ڀونڪندو هو. اهو ڏسي صوبيدار کي ڪاوڙ لڳي ۽ گاموءَ کي چوڻ لڳو، ”گامو ! تون ٻوڙو آهين ڇا؟ مون توکي ڪهڙي قسم جو ڪتو آڻڻ لاءِ چيو هو؟“ گاموءَ ادب وچان وراڻيو، ” صوبيدار صاحب ! مون اوهان جو حڪم چڱيءَ طرح ٻڌو هو. ڪتو ڀلي ڪهڙو بہ هجي، اوهان وٽ پهچي اهڙوئي گيدي بڻجي ويندو، اوهان فڪر نہ ڪريو ٿورن ڏينهن ۾ هي ڪتو اوهان کان هر قسم جو هنر سکي وٺندو ۽ ڪيس ماڻهن کي ڏاڙهڻ ۽ حملي ڪرڻ

جو ئي نہ پر انهن کان ڏوڪڙ ڦرڻ جو طريقو بہ اڇي ويندو."

بهترين عبادت

بادشاهہ گاموءَ کان پڇيو، "اهڙي عبادت ٻڌاءِ جنهن سان جنت ۾ وڃڻ جي پڪ ٿي سگهي." گاموءَ ورائيو "بهترين عبادت اها آهي تہ توهان ڏينهن رات سمهي ننڊ ڪريو." بادشاهہ وائڙو ٿي ويو. "ڇا ننڊ ڪرڻ بہ عبادت آهي؟" گاموءَ چيو، "هائو سائين! توهان جي لاءِ گهڻي ننڊ ڪرڻ ئي بهترين عبادت آهي. ڇو تہ ائين ڪرڻ سان رعيت اوهانجي ظلم ۽ زبردستيءَ کان بچي ويندي."

گورنر

صوبي جو گورنر بيمار ٿي پيو. وڏن وڏن ڊاڪٽرن ۽ حڪيمن جي علاج سان بہ هو نيڪ نہ ٿيو تہ گاموءَ کي گهرايائين. گاموءَ جي نظر جيئن ئي کٽ تي ليٽيل

گورنر تي پئي تہ گهر وارن کي رڙ ڪري چوڻ لڳو، ”مان جيئري ماڻهوءَ جو علاج ڪندو آهيان، توهان مون کي هن مردي جي علاج لاءِ ڇو سڏايو آهي.“ گهر وارا پريشان ٿي ويا ۽ دانهن ڪري چوڻ لڳا. ”ڇا تو چوين گورنر صاحب مري ويو آهي.“ گامو چوڻ لڳو، ”هو جسماني طرح تہ اڃان جيئرو آهي، پر ماڻهن سان سندس هلت مان ظاهر ٿو ٿئي تہ سندس دل مرده ٿي چڪو آهي. توهان ئي ٻڌايو تہ جيڪڏهن ڪنهن جي دل مرده ٿي وئي هجي تہ ڇا انهيءَ کي جيئرو انسان چئي سگهجي ٿو؟“

سريلو آواز

گاموءَ جي هڪڙي دوست دعوت ڪئي. انهيءَ دوست کي ڳائڻ وڄائڻ جو ڏاڍو شوق هو. جڏهن گامو دوست جي گهر پهتو تہ هن سندس ڏاڍي قرب سان آجيان ڪئي ۽ گاموءَ کي خوش ڪرڻ لاءِ مختلف ساز وڄائڻ لڳو.

ڪافي دير ٿي وئي ۽ گاموءَ جي پيٽ ۾ ڪوئا

ڏوڙڻ لڳا. سندس دوست يڪتارو وڄائڻ بند ڪري، سارنگي ڪنئي ۽ گاموءَ کان پڇڻ لڳو، ”يار! توکي سڀ کان وڏيڪ کھڙو ساز وڻندو آهي.“
گاموءَ نهه پهه وراڻيو، ”بڪ ۾ ته سڀ کان وڏيڪ سريلو آواز ڪفگير ۽ ديڳڙيءَ جوئي لڳندو اٿم.“

خط

گاموءَ پنهنجي زال ۽ ٻارن ڏانهن خط لکي رهيو هو ته هڪڙو همراهه چپ چپ ڪري اچي سندس پويان بيٺو ۽ تيڏي اک ڪري خط پڙهڻ لڳو گاموءَ کي خبر پئجي وئي پر هن کيس ڪجهه به نه چيو ۽ خط ۾ لکڻ لڳو.
”پيارا ٻاروءُ مان توهان کي هن خط ۾ ٻيو احوال به لکڻ چاهيان ٿو پر ڇا ڪريان منهنجي پٺيان هڪڙو گڏهه بيٺو آهي ۽ هي خط پڙهي رهيو آهي...... اجان ايترو مس لکيائين ته همراهه دانهن ڪري چيس“ گامو تون منهنجي بي عزتي پيو ڪرين.
مان تنهنجو خط ڪٿي پيو پڙهان.“ اهو ٻڌي

گامو وراڻيو، ”تون سچ پچ سياڻو ماڻهو آهين جيڪڏهن تون منهنجو خط نہ پيو پڙهين تہ پلا توکي اها خبر ڪيئن پئي تہ مان تنهنجي بي عزتي ڪئي.“

سوال

هڪ ڏينهن بادشاهہ ۽ وڏو وزير هن اهم سوال بابت سوچي رهيا هئا تہ جيڪڏهن درياهہ کي باهہ لڳي تہ مڇيون ڪيڏانهن وينديون؟ اوچتو گامو آيو ۽ سوال ٻڌائين تہ چوڻ لڳو، ”سائين جن اجايو ٿا پريشان ٿين. اها تہ تمام سولي ڳالهہ آهي.

جيڪڏهن درياهہ کي باهہ لڳي ٿي وئي تہ مڇيون وڻن تي چڙهي ويندون.“

دعا

بادشاهہ جو هڪڙو وزير سخت بيمار ٿي پيو. گامو جڏهن سندس گهروٽان لنگهيو تہ وزير جو پٽ ٻاهر نڪتو پئي ويو. هن کائنس پڇيو، ”پٽ ڪر خبر

تنهنجي پيءُ جي طبيعت ڪيئن آهي؟" ڇوڪري وراڻيو، "هاڻي ڪجهه ٺيڪ آهي، چاچا گامو تنهنجي دعا سان ......" گاموءَ وائڙو ٿيندي چيس، " منهنجي دعا سان ! .... منهنجي دعا قبول ٿئي ها ته هن وقت تنهنجي گهر ۾ ماتم هجي ها."

صافو

هڪ ڏينهن گامو مٿي تي وڏو صافو ويڙهي بازار مان لنگهيو پئي ويو ته هڪڙي همراه اچي ڪيس چيو ته ادا گامو هي خط ته پڙهي ڏاءِ. گاموءَ چيس ته مون کي پڙهڻ ناهي ايندو. (انهن ڏينهن ۾ صافو گهڻو ڪري پڙهيل ڳڙهيل ماڻهو ويڙهيندا هئا) پر همراهه زور ڀرڻ لڳس ته تو هيڏو سارو صافو مٿي تي ويڙهيو آهي ۽ چوين پيو ته پڙهڻ نه ٿو اچي مون کي توتي اعتبار ڪونهي. گاموءَ هڪدم مٿي تان صافو لاٿو ۽ هن همراهه جي مٿي تي رکندي چيائين، "جيڪڏهن صافي ۾ ايڏي طاقت آهي ته پلا هاڻي تون خط پڙهي ڏيکار."

بار

هڪڙي ڀيري بادشاهہ ۽ وزير شڪار تي نڪتا تہ گاموءَ کي ساڻ ڪنيائون. جهنگ ۾ کين گرمي ٿيڻ لڳي تہ ٻنهي پنهنجا ڪوٽ لاهي گاموءَ کي ڏنا ۽ هن اهي ٻڌي ڪلهي تي رکيا. هلندي هلندي بادشاهہ گاموءَ کي چرچي ۾ چيو: "گامو تون تہ گڏهہ جيڏو بار کنيو آهي." گاموءَ نهہ پهہ وراڻيو، "ائين هڪ نہ ! پر ٻن گڏهن جو بار کنيو اٿم.

تالو

هڪڙو دوست گاموءَ سان ملڻ آيو پر اتفاق سان گامو ڪنهن ڪم سانگي ويل هو ۽ گهر کي تالو لڳل هو.

ٻئي ڏينهن واٽ تي گاموءَ کي اهو ساڳيو دوست ملي ويو. همراهہ معيار ڏيندي چيس ". واه يار گامو واه ! ڪالهہ مان تو سان ملڻ آيو هيس، پر تون ٻجي

وئين. " ڪاموءَ وراڻيو، " ها ادا مان جڏهن موٽي آيس تہ سمجهي ويس تہ تون ئي آيو هوندين. " اهو ٻڌي همراهہ وائڙو ٿي ويو، " تون ڀلا اهو ڪيئن سمجهيو تہ مان آيو هوس. " گاموءَ ٻڌايس، "اها تہ سولي ڳالهہ آهي، ڇو تہ منهنجي در تي تون پنهنجو نالو لکي ويو هئين. "

ڪجهہ ناهي ايندو

هڪ ڀيري گاموءَ سندس دوست گهر ۾ اڪيلا هئا. کين بک لڳي تہ صلاح ڪيائون تہ چانورءَ ڀاڄي رنڌي کائجي. دوست چوڻ لڳو، "ادا گامو مون کي، باهہ ٻارڻ" چانور چاڙهڻ، ۽ ڀاڄي رنڌڻ بلڪل نہ ايندي آهي، پر سچي ڳالهہ هيءَ آهي تہ مونکي ڪجهہ ناهي ايندو. " اهو چئي همراهہ اندر وڃي سمهي پيو. گاموءَ چانور رنڌيا ۽ ڀاڄي بہ تيار ڪري پاڻ کائي پي ڍؤ ڪري بالم ٻٽجي سمهي پيو. ٿوريءَ دير کان پوءِ سندس دوست کي جڏهن ڏاڍي بک لڳي تہ اٿيو رڌڻي ۾ اچي ڇا ڏسي تہ ديڳڙيون خالي پيون آهن. جڪ کائيندو اچي گاموءَ کي اٿاريائين ۽ چوڻ لڳس، "گامو

تو سمورا چانور اڪيلو ئي ڪائي ڇڏيا؟ تہ مون کي ڇو نہ اٿاريو؟"

گاموءَ وراڻيو، "ادا تون ڇيو هو تہ مون کي ڪجهہ ناهي ايندو، مون سمجهو تہ توکي ڪائڻ بہ نہ ايندو هوندو تنهنڪري تولاءِ چانور نہ رکيم."

بد صورت

گاموءَ کي جڏهن بادشاهہ پنهنجو خاص صلاحڪار مقرر ڪيو تہ هڪڙي ڏينهن، نرڙ ۾ گهنج وجهي گاموءَ کي چوڻ لڳو، "گامو! اڄ مون آئينو ڏٺو تہ خبر پئي تہ مان سچ پچ ڏاڍو بدصورت آهيان. مون فيصلو ڪيو آهي تہ آئينده ڪنهن بہ آئيني ۾ پنهنجي شڪل نہ ڏسندس."

گاموءَ ادب سان عرض ڪو، "جيئندا قبلا! اوهان پنهنجي شڪل فقط هڪ ڀيرو ڏسڻ سان ئي ٻيهر ڪڏهن بہ نہ ڏسڻ جو فيصلو ڪري ڇڏيو، پر اوهان کي ڪڏهن اهو بہ خيال ٿيو تہ مان جو هر روز ڏهہ پندرهن ڀيرا اوهان جي شڪل ڏسندو آهيان تہ منهنجي

ڪهڙي حالت ٿيندي هوندي."

فيصلو

هڪڙي وڏيري جي ڏاند ڳاموءَ جي ڳئونءَ کي سڱ هڻي ماري وڌو. ڳامو انصاف لاءِ قاضيءَ وٽ ويو. قاضي ٻنهي ڪان پڇا ڪري فيصلو ڏنو ته "ڳامو وڏيري کي هڪ سؤ رپيا ڀري ڏي." هھڙي بي انصافي ڏسي ڳاموءَ دانهن ڪندي پڇيو، "قاضي صاحب، ڳئون به منهنجي مئي ۽ ڏنڊ به مان ڀريان. ائين آخر ڇو؟" قاضيءَ وراڻيو" تنهنجي ڳئونءَ کي مارڻ لاءِ ڏاند کي طاقت کپائڻي پئي، تنهنڪري انهيءَ طاقت جو معاوضو سؤ رپيا توکي ڏيڻا پوندا."

اهو ٻڌي ڳامو اڳتي وڌي ٽڪاءُ ڪري قاضيءَ کي چمات وهائي ڪڍي ۽ چوڻ لڳو، "توهان کي چمات هڻڻ ۾ جيڪا مون کي طاقت خرچ ڪرڻي پئي انهيءَ جو معاوضو هڪ سؤ رپيا آهي جيڪو اوهان منهنجي بدران هن وڏيري کي ڏيو." اهو چئي ڳامو ٻاهر نڪري آيو.

مهراڻ اڪيڊمي

پڙهندڙ نَسُل . پَ نَ

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾عبدالله حسين ” اُداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻِڪَ ”لُڙهندڙ نَسُل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دورَ جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حُسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ئي لکيو:

انڌي ماءُ ڄڻيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سَمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي اُداس، لُڙهندڙ، ڪَڙهندڙ، ڪُڙهندڙ، ٻَرندڙ، جُرندڙ، ڪِرَندڙ، اوسيئڙو ڪَندَڙُ، ياڙي، ڪاڻُو، ياجوڪَڙُ، ڪاوڙيل ۽ وِڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سَگهجي ٿو، پَر اسان اِنهن سڀني وِچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان کڻي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعني e-books ناهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌڻ، ويجهَڻ ۽ هِڪَ ٻِئي کي ڳولي سَهڪاري تحريڪ جي رستي تي آڻِڻَ جي آسَ رکون ٿا.

پَڙهندڙ نَسل (پَـنَ) ڪا بہ تنظيمَ ناهي. اُنَ جو ڪو بہ صدر، عُهديدار يا پايو وِجهندڙ نہ آهي. جيڪڏهن ڪو بہ شخص اهڙي دعويٰ ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو ڪُوڙو آهي. نہ ئي وري پَنَ جي نالي ڪي پئسا گڏ ڪيا ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو بہِ ڪُوڙو آهي.

جَهڙيءَ طَرَح وڻن جا پَنَ ساوا، ڳاڙها، نيرا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اَهڙيءَ طرح پَڙهندڙ نَسُل وارا پَنَ بہ مختَلِف آهن ۽ هوندا. اُهي ساڳئي ئي وقت اُداس ۽ پڙهندڙ، بَرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وِڙهندڙ ۽ پڙهندڙ بہ ٿي سگهن ٿا. ٻين لفظن ۾ پَنَ ڪا خُصوصيِ ۽ تالي لڳل ڪِلَب Exclusive Club نہ آهي.

ڪوشش اها هوندي تہ پَنَ جا سڀ ڪَم ڪار سَهڪاري ۽ رَضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي تہ ڪي ڪم اُجرتي بنيادن تي بہ ٿِين. اهڙي حالت ۾ پَنَ پاڻ هِڪَٻِئي جي مدد ڪَرڻ جي اُصولَ هيٺ ڏي وَٺُ ڪندا ۽ غيرتجارتي non-commercial رهندا. پَنَ پاران ڪتابن ڪي ڊِجيٽائِيز digitize ڪرڻ جي عَملَ مان ڪو بہ مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نہ ڪئي ويندي.

ڪتابن کي ڊِجيٽائِيز ڪرڻ ڪان پو ٻيو اهم مرحلو وِرهائڻ distribution جو ٿيندو. اِهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگهي ٿو تہ ڀلي ڪمائي، رُڳو پَنَ سان اُن جو ڪو بہ لاڳاپو نہ هوندو.

پَنَن کي کُليل اکرن ۾ صلاح ڏجي ٿي تہ هو وَسَ پٽاندڙ وڏِ کان وَڏِ ڪتاب خريد ڪَري ڪتابن جي ليکَڪَن، ڇپائيندڙن ۽ ڇاپيندڙن کي هِمٿائِن. پر ساڳِئي وقت عِلم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران کَنهن بہ رُڪاوٽَ کي نہ مڃن.

شيخ اَيازَ علمَ، ڄاڻَ، سمجهہَ ۽ ڏاهپَ کي گيتَ، بيتَ، سِٽَ، پُڪارَ سان تَشبيهہ ڏيندي انهن سيني کي بَمن، گولين ۽ بارودَ جي مدِ مقابل بيهاريو آهي. اياز چوي ٿو تہ:

گيتَ بہِ ڄڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪَرن ٿا.

... ...

جئن جئن ڄاڙ وڌي ٿي جَڳَ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ ڇُپن ٿا؛
ريتيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موٽي مَنجهہِ پهاڙ ڇُپن ٿا؛

... ...

ڪالهہَ هُيا جي سُرخ گُلن جيئن، اڄڪلهہ نيلا پيلا آهن؛
گيتَ بہِ ڄڻ گوريلا آهن........

... ...

هي بيتُ اَٿي، هي بَم- گولو،
جيڪي بہ ڪٽين، جيڪي بہ ڪٽين!
مون لاءِ ٻنهي ۾ فَرَقُ نہ آ، هي بيتُ بہ بَمَ جو ساٿي آ،
جنهن رِڻَ ۾ رات ڪَيا راڙا، تنهن هَڏَّ ۽ چَمَ جو ساٿي آ ـ

اِن حسابَ سان اڄڪلهہ جي پاڻَ تي اِهو سوچي مَڙهڻ تہ "هاٿي ويڙهہ ۽ عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نہ وڃايو" ناداني جي نشاني آهي.

پَئَن جو پڙهڻ عام ڪِتابي ڪيڙن وانگر رُڳو نِصابي ڪتابن تائين محدود نہ هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج ۽ سماجي حالتن تان نظر کڄي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي پاليسيون policies اڻڄاڻن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پَنَ نِصابي ڪتابن سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پَڙهندڙ نَسُل جا پَنَ سيني کي **چو، ڇالاءِ ۽ ڪيئن** جهڙن سوالن کي هر بَيانَ تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوٺَ ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جوابَ ڳولڻ کي نہ رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اٽُر گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان بہ پڙهڻَ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي اِن سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا، بَس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏِسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون ڀاڪي پائي چيو تہ "منهنجا ڀاءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پَنَ پَنَ جو پڙلاءُ".
- اياز (ڪلهي پاتم ڪينرو)